

Nad fikcí výpovědi (odvolání) plné moci a restrikcí počtu zmocněnců v civilním procesu

Petr Lavický*

I. Úvodní poznámky

Podle § 28 odst. 3 o. s. ř. platí, že pokud si zastoupený účastník zvolí jiného zmocněnce, vypověděl tím také plnou moc zástupci dosavadnímu. Toto ustanovení souvisí s poslední větou § 24 odst. 1 o. s. ř., podle níž může mít účastník současně jen jednoho zvoleného zástupce. Pokud by se omezení počtu zmocněnců v civilním řízení soudním na jediného neuplatňovalo, nebylo by ani zapotřebí pravidla upraveného v § 28 odst. 3 o. s. ř.

Citovaná ustanovení však nejsou zdaleka bezproblémová, jak ostatně ukazuje literatura.¹ Spornou se v první řadě ukazuje otázka, zda výpověď plné moci, dovozovaná z udělení plné moci zmocněnci jinému, je **fikcí či domněnkou**. Dále vznikají jisté **interpretační obtíže**, pokud jde o samotný obsah obou ustanovení, a konečně se klade otázka, jaký je vlastně **účel** omezení počtu zmocněnců v civilním procesu na jediného, zda jej lze považovat za legitimní, a zda obstojí i v dalších krocích testu proporcionality. V tomto pořadí se nastírnými problémy zabývá předkládaný článek.

* Petr Lavický, autor je odborným asistentem na katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

¹ Např. Myslík, S. Plná moc udělená více zmocněncům. Bulletin advokacie, 2002, č. 2, s. 26 až 28.

Předtím je však nutno učinit ještě jednu poznámku **terminologickou**: znění § 28 odst. 3 o. s. ř. není přesné, neboť občanský soudní řád v § 28 odst. 2 označuje **výpověď** za procesní úkon zástupce, zatímco jednostranný procesní úkon, jímž přivodí zánik zastoupení účastník, nazývá **odvolání** plné moci. Tuto terminologii respektuje i hmotněprávní úprava zastoupení [viz § 33b odst. 1 písm. a) a b) o. z.], čímž samozřejmě nehodláme hmotněprávní zastoupení se zastoupením procesním jakkoliv směřovat;² zde jde o stránku ryze terminologickou. Bylo by proto přesnější a důslednější, pokud by § 28 odst. 3 o. s. ř. hovořil o odvolání, a nikoliv výpovědi plné moci.

Nyní již přistupme k nastíněným třem okruhům problémů.

II. Fikce či domněnka výpovědi plné moci?

Právní povaha pravidla obsaženého v § 28 odst. 3 o. s. ř. je zřejmě sporná. Podle důvodové zprávy má mít charakter domněnky, k čemuž se přiklání i část komentářové literatury.³ Jiná část naproti tomu dovozuje, že analyzované ustanovení je fikcí.⁴

Přikláníme se ke stanovisku, že pravidlo, na základě něž se z udělení plné moci dalšímu zmocněnci dovozuje vypovězení plné moci zástupci dosavadnímu, má povahu fikce.

Pro **domněnky** je charakteristická existence užšího kauzálního nebo zkušenostního vztahu mezi skutečnostími zakládajícími domněnku a presumovaným právem či skutečností.⁵ V tom se domněnka od fikce diametrálně liší, neboť **fikce** je právním institutem, jenž se zakládá na vědomém rozporu toho, co se finguje (skutečnosti či práva), s realitou. Na základě existence určitých skutečností, jež tvoří bázi fikce, zákon záměrně stanoví, že skutečnost či právo, které podle kauzálních zákonitostí a empirických poznatků existují, se mají považovat za neexistující, nebo naopak na neexistující skutečnosti či práva se má záměrně hledět jakoby existovaly.

² K důslednému rozlišování hmotněprávního a procesního zastoupení viz Fiala, J. – Švestková, I. Příspěvek k zastoupení v občanském procesním právu. Bulletin advokacie, 1983, s. 26 až 27.

³ Winterová, A. in Winterová A. a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2005, s. 59.

⁴ Drápal, L. in Bureš, J. – Drápal, L. – Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 118.

⁵ Fasching, H. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrecht. Wien: Manz Verlag, 1984, s. 415.

Nelze přitom přijmout názor, podle něž nevyvratitelné domněnky mohou **přecházet** ve fikce,⁶ neboť se v něm směřují hlediska obecného a konkrétního v jeden nesourodý celek. Právní norma má z hlediska svého pojmového vymezení vždy obecnou povahu, a to nejen co do adresátů, ale i co do předmětu své úpravy.⁷ Na její povahu je proto nutno usuzovat opět **pouze z obecného hlediska**, a nikoliv podle toho, zda to, co se jí obecně finguje či presumuje, je v konkrétním případě v rozporu nebo v souladu s realitou. Určité ustanovení zákona proto nemůže mít jednu povahu ustanovení upravujícího domněnku a podruhé fikci; platí buď první nebo druhé, a to podle kritéria obecného, a nikoliv konkrétního.

Na základě této stručné charakteristiky rozdílů fikce a domněnky lze konstatovat, že **§ 28 odst. 3 o. s. ř. upravuje fikci, a nikoliv domněnku**.

V prvé řadě je zcela zřejmé, že **účastník vůbec žádný úkon spočívající ve výpovědi (odvolání) plné moci neučinil**. Účastník učinil zcela odlišný procesní úkon, jímž udělil plnou moc jiné osobě, a na základě tohoto jednostranného procesního úkonu zákon soudu ukládá, aby pokládal za existující též další procesní úkon, jenž spočívá ve výpovědi (odvolání) plné moci. Občanský soudní řád tedy s existencí jednoho procesního úkonu spojuje existenci procesního úkonu jiného, který účastník ve skutečnosti vůbec neučinil.

Nelze dále ani tvrdit, že by **obecným lidským zkušenostem** odpovídal poznatek, podle něž pokud někdo udělí plnou moc novému zástupci, nemá již zájem na tom, aby jej dosavadní zmocněnec dále zastupoval. Stejně tak dobře lze totiž tvrdit, že v těchto případech by účastník byl rád zastoupen oběma zmocněnci; občanský soudní řád (na rozdíl např. od trestního řádu – viz § 37 odst. 3 tr. ř., nebo zahraničních civilních řádů soudních) mu to však neumožňuje.

O nejednoznačnosti zkušenostních závěrů, které lze spojovat s udělením plné moci dalšímu zmocněnci, rovněž dostatečně svědčí rozporuplné názory komentářové literatury, vyslovované před novelou č. 30/2000 Sb.: zatímco komentář k občanskému soudnímu řádu z roku 1950⁸ výslovně konstatuje, že vystavení plné

⁶ Petschek, G. Der österreichische Zivilprozeß. Wien: Manz, 1963, s. 233 (po smrti Petscheka v roce 1947 připravil k vydání F. Stigel).

⁷ Viz Knapp, V. in Knapp, V. a kol. Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde Praha a. s., 1998, s. 34.

⁸ Rubeš, J. a kol. Komentář k občanskému soudnímu řádu. Díl první. Praha: Orbis, 1957, s. 199. Autor kapitoly neuveden.

Srov. též R 36/1953: „Podal-li za účastníka opravný prostředek jiný zmocněnec, než který ho dosud v téže věci zastupuje, jde o vadu, která brání věcnému vyřízení opravného prostředku, neodůvodňuje však jeho odmítnutí, aniž byl předem učiněn pokus k odstranění vady podle § 45 o. s. ř.“

moci pozdějšímu zástupci nelze vykládat jako konkludentní čin, kterým se dříve udělená plná moc odvolává, pozdější komentáře vyjadřují – při obdobném znění zákona – názor právě opačný.⁹ Toto řešení akceptovala i judikatura, jež však závěr o konkludentním odvolání plné moci vyjadřovala ještě mnohem pochybněji konstatováním, že „*zastoupení podle dřívější plné moci zaniklo konkludentně*“;¹⁰ **konkludentní** nemůže být samozřejmě zánik zastoupení, ale **nanejvýš úkon**, s nímž je zánik zastoupení spojen; je ale přinejmenším **krajně pochybné**, zda i před novelou č. 30/2000 Sb. bylo možno učinit odvolání plné moci, coby jednostranný procesní úkon zmocnitele (účastníka), konkludentně. Tato otázka již dnes nemá praktický význam. Přikláníme se však k závěru, že o konkludentním odvolání plné moci nebylo možno uvažovat. Jak uvádí Steiner, konkludentní procesní úkony jsou pouze výjimkou, která nastupuje toliko tam, kde ji procesní právo připouští a blíže upravuje (např. § 110, § 101 odst. 3, tj. nyní odst. 4).¹¹ Možnost konkludentního odvolání plné moci však občanský soudní řád nijak nepředpokládal. Z tohoto hlediska považujeme za správnější stanovisko vyjádřené v komentáři k občanskému soudnímu řádu z roku 1950 (viz shora).

Pravidlo obsažené v § 28 odst. 3 o. s. ř. nelze proto vydávat za jakousi zobecněnou lidskou zkušenost, ale – jak bylo v samotném úvodu řečeno – ve skutečnosti vnitřně souvisí s tím, že podle § 24 odst. 1 o. s. ř. **může v téže věci účastník mít jenom jednoho zvoleného zástupce**;¹² nebýt této restrikce počtu zmocněnců, nebyl by zde jediný důvod, proč zmiňované pravidlo do občanského soudního řádu vůbec zavádět.

Omezení počtu zmocněnců na jednoho přitom přinesl teprve § 30 občanského soudního řádu z roku 1950. Civilní řád soudní z roku 1895 žádné obdobné

pravidlo neobsahoval, což uznávala i tehdejší literatura. Podle Hory plná moc udělená několika osobám neznamená, že by všichni zmocněnci museli jednat společně; každý z nich může jednat zcela samostatně a s plným účinkem pro procesní stranu. Pokud si procesní úkony zmocněnců odporují, má to stejný význam, jako by si odporovaly projevy strany samotné, a je úkolem soudu, aby tyto rozpory vhodným způsobem odstranil nebo aby jejich význam posoudil podle § 272 civilního řádu soudního,¹³ tj. podle volného uvážení.

Důvod odklonu od této úpravy **není vůbec zřejmý**. Důvodová zpráva k občanskému soudnímu řádu z roku 1950 o něm mlčí, stejně jako důvodová zpráva k občanskému soudnímu řádu z roku 1963, jež omezení počtu zmocněnců na jediného v § 24 převzal. Jediným vodítkem je text v komentáři z roku 1950, který tuto úpravu vysvětluje **zásadou hospodárnosti**.¹⁴ Pojem hospodárnosti je ovšem značně široký. Může zahrnovat snahu o odstranění situací, kdy si procesní úkony několika zmocněnců budou navzájem odporovat, nebo záměr ulehčit soudu doručování písemností,¹⁵ případně se za zásadou hospodárnosti mohou skrývat motivy související s tehdejší organizací advokacie. Právě nejasnost v otázce, co je vlastně účelem omezení počtu zmocněnců na jediného, vedla ke značně protichůdným názorům na otázku, jaké důsledky má toto pravidlo mít; k tomu stačí nahlédnout do citovaných komentářů a srovnat výklady, které se v nich podávají.

Při novelizaci občanského soudního řádu, jež byla provedena zákonem č. 30/2000 Sb., **zákonodárce místo toho, aby odstranil pochybné omezení počtu zmocněnců v § 24 odst. 1 o. s. ř., jal se napravit pochyby tím, že stanovil fikci výpovědi (správně odvolání) plné moci v případě, že si účastník zvolil jiného zástupce**. Tím vlastně rádoby důsledně¹⁶ rozvinul pravidlo, jehož účel není zcela zřejmý a jehož legitimita je krajně pochybná. Proč bránit účastníku, aby se nechal zastupovat několika zmocněnci, může-li si to finančně dovolit a má-li zato, že pluralita zmocněnců přinese větší úroveň ochrany jeho práv? Žádný skutečně vážný argument proti tomu shledat nelze; problémy, o nichž byla řeč výše, jsou snadno řešitelné. Kdyby existovaly skutečně závažné důvody, které by bránily zastupování několika zmocněnci, sotva by se k takovému řešení

⁹ Rubeš, J. in Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Díl I. Praha: Orbis, 1970, s. 109.

Handl, V. – Rubeš, J. Občanský soudní řád. Komentář. I díl. Praha: Panorama, 1985, s. 173.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 466/2002, publikované v časopise Soudní judikatura pod č. 227/2004.

¹¹ Viz Steiner, V. Základní otázky občanského práva procesního. Praha: Academia, 1981, s. 247.

¹² Procesní plná moc udělená současně dvěma advokátům je podle judikatury „*neplatná*“ (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96, publikované v časopise Soudní judikatura pod č. 36/1997). Podle obecně uznávaných teoretických názorů je ovšem hrubě nesprávné u jednostranných procesních úkonů uvažovat o jejich platnosti nebo neplatnosti; místo toho se uplatňují především kategorie účinnosti nebo neúčinnosti, vadnosti nebo bezvadnosti, přípustnosti nebo nepřípustnosti. Srov. Macur, J. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. Právní rozhledy, 2001, č. 12, s. 580. Steiner, V. Základní otázky občanského práva procesního. Praha: Academia, 1981, s. 245. Štajgr, F. Některé teoretické otázky civilního práva procesního. Praha: AUCI, 1969, s. 62.

¹³ Hora, V. Československé civilní právo procesní. Díl II. Řízení před soudy první instance. 2. vydání. Praha: nákladem vlastním, 1928, s. 63.

¹⁴ Rubeš, J. a kol. Komentář k občanskému soudnímu řádu. Díl první. Praha: Orbis, 1957, s. 198.

¹⁵ Obojí je přitom snadno řešitelné. Ohledně prvního problému srov. citovanou úvahu Horovu, ohledně druhého § 37 odst. 3 trestního řádu.

¹⁶ Kvalitu celé úpravy jenom podtrhuje již několikrát zmiňovaná záměna výpovědi a odvolání plné moci.

mohly uchylovat zahraniční civilní řády soudní¹⁷ nebo český trestní řád.

III. K některým interpretačním úskalím § 24 odst. 1 a § 28 odst. 3 o. s. ř.

Ač fikce výpovědi (odvolání) plné moci měla odstranit pochybnosti praxe, učinila tak pouze na první pohled. Krom nesprávné terminologie s sebou přinesla i jiné interpretační problémy.

V prvé řadě **nepříliš přesně identifikuje moment, k němuž mají účinky fikce nastoupit**. Ta se zjevně nemůže uplatnit již v okamžiku, kdy účastník jinému zmocněnci udělil plnou moc, ale teprve tehdy, jakmile o tomto procesním úkonu účastník nebo zmocněnec informoval soud (§ 28 odst. 2 o. s. ř.).

Daleko složitější problém však vzniká při hledání odpovědi na **otázku, zda bázi fikce naplňuje udělení jakékoliv plné moci**. Např. dle Drápala¹⁸ je druh plné moci nerozhodný, a proto i procesní plná moc zaniká, předloží-li účastník soudu později prostou plnou moc udělenou jinému zmocněnci. S takovým závěrem však nelze souhlasit, neboť se opírá pouze o doslovný jazykový výklad § 28 odst. 2 o. s. ř., a zjevně postrádá jakékoliv věcné zdůvodnění. Nepřijatelnost uvedeného závěru lze demonstrovat pomocí redukce *ad absurdum*: účastník je zastoupen advokátem, jemuž udělil procesní plnou moc; zároveň však udělí někomu dalšímu prostou plnou moc pouze k tomu, aby tato osoba šla nahlížet do spisu. Nelze nijak zdůvodnit, proč by měla pozdější plná moc, udělená k nahlížení do spisu, znamenat výpověď (odvolání) předchozí plné moci procesní. Jsme proto naopak toho názoru, že s **pozdější plnou mocí lze spojit fikci výpovědi (odvolání) předchozí plné moci pouze tehdy, pokud obě vedle sebe nemohou obstát**. To je obzvlášť praktické u procesní plné moci, u níž

bude možno na fikci její výpovědi (odvolání) usuzovat pouze tehdy, pokud účastník udělí někomu jinému další procesní plnou moc; pozdější prostá plná moc však fikci výpovědi (odvolání) dřívější procesní plné moci odůvodnit nemůže.

IV. Omezení počtu zmocněnců z hlediska testu proporcionality

Pochybnosti vznikající nejen ohledně obsahu, ale především stran smyslu a účelu omezení počtu zástupců v civilním procesu (a na něj navazujícího pravidla fikce výpovědi, resp. odvolání plné moci) jsou natolik zásadní, že se klade otázka, zda vůbec je tato restrikce v souladu s ústavním pořádkem. K posouzení ústavní konformnosti zákona či jeho ustanovení se tradičně používá **testu proporcionality**, jenž obecně vyjadřuje požadavek, aby přijaté opatření bylo přiměřené a nezbytné k dosažení cíle, který je jím sledován.¹⁹ Vlastní obsah testu proporcionality se liší nejen soud od soudu, ale také v rámci jednoho soudu v závislosti na tom, v jakém druhu řízení je používán. Nejpráhlednější je test proporcionality, jenž se sestává ze tří kroků a jenž ve své judikatuře používá český Ústavní soud (z poslední doby srov. sp. zn. Pl. ÚS 83/06, odstavec č. 271, nebo sp. zn. Pl. ÚS 2/06, odstavec č. 93 a judikaturu tam citovanou), jakož i Evropský soudní dvůr.²⁰ Uvedené tři kroky zahrnují nejprve posouzení vhodnosti ustanovení zákona (včetně zkoumání existence legitimního cíle), poté nezbytnosti či potřebnosti a konečně přiměřenosti v úzkém slova smyslu.

Začít nelze jinde než u **otázky, zda cíl, který právní úprava sleduje, lze považovat za legitimní**. Je tedy nutno nejprve posoudit legitimnost cíle pravidla, podle něž může mít účastník v řízení současně pouze jednoho zmocněnce.

Již shora bylo řečeno, že pravidlo omezující počet zmocněnců současně zastupujících účastníka na jediného zavedl teprve občanský soudní řád z roku 1950. Důvodová zpráva tento krok nijak nevysvětlila, a bližší vysvětlení nepřinášejí ani nové procesní řády: např. soudní řád správní i nový správní řád toto pravidlo převzaly, ale v důvodových zprávách o něm zcela mlčí. Zřejmě se tak ustanovení o souběžném zastupování toliko jediným zmocněncem stalo během let něčím, o čem se vůbec nepochybuje.

Princip hospodárnosti, o němž se zmiňuje komentář k občanskému soudnímu řádu z roku 1950, tak zůstává jediným explicitním vysvětlením účelu omezení počtu zástupců na jediného. Zahrneme-li pod něj jednak

¹⁷ O rakouském civilním řádu soudním již byla řeč. V německém civilním řízení, jak uvádí C. von Mettenheim, se může procesní strana nechat zastupovat libovolným počtem zmocněnců; viz von Mettenheim, C. in Rauscher, T. – Wax, P. – Wenzel, J. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung. München: C. H. Beck, 2008, komentář k § 84, marginální č. 2. Samo ustanovení § 84 ZPO zní: „Více zmocněnců je oprávněno zastupovat stranu společně nebo jednotlivě. Odchylně ustanovení plné moci nemá vůči odpůrci žádné právní účinky.“ Odchyly od pravidla uvedeného ve větě první tak mají význam jenom ve vnitřním vztahu; viz Weth, S. in Musielak, H. J. et al. Kommentar zum Zivilprozessordnung. 6. vydání. München: Verlag Franz Vahlen, 2008, komentář k § 84, marg. č. 3.

Je zajímavé, že naproti tomu v německém trestním procesu je podle druhé věty § 137 odst. 1 trestního řádu počet zvolených obhájců omezen na tři.

¹⁸ Drápal, L. in Bureš, J. – Drápal, L. – Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 118.

¹⁹ Srov. Tridimas, T. The General Principles of EU Law. 2. vydání. New York: Oxford University Press, 2006, s. 139.

²⁰ Tamtéž.

snahu **usnadnit komunikaci soudu a zástupců procesních stran** při doručování písemností, a jednak úsilí o **odstranění potenciálně konfliktních situací**, vznikajících v důsledku protichůdných procesních úkonů několika zmocněnců. Lze tyto cíle dle našeho mínění považovat za **legitimní**. Zákonodárce se tím snaží dosáhnout rychlejšího průběhu řízení, což je nepochybně cíl žádoucí jak z obecného pohledu, tak i z hlediska samotných účastníků řízení.

Pravidlo, podle něž může mít účastník současně pouze jediného zástupce na základě procesní plné moci, obstojí i z hlediska otázky, zda použité prostředky jsou **způsobilé dosáhnout sledovaného cíle**. V tomto směru je odpověď jednoznačná. Chtěl-li zákonodárce odstranit shora naznačené problémy, jež pramení z toho, že účastník bude mít zároveň několik zmocněnců, pak pravidlo, podle něž může mít účastník současně zmocněnce pouze jediného, tyto problémy nepochybně odbourává zcela.

Omezení počtu zmocněnců tedy je řešením dané situace, avšak řešením razantním a radikálním; neuchyluje se k prostředkům mírnějším a volí zrovna ten nejdůraznější. Z tohoto hlediska pak **nemůže obstát v dalším kroku testu proporcionality, jímž je posouzení potřebnosti či nezbytnosti právní úpravy**, spočívající v hledání alternativních prostředků k dosažení téhož cíle a ve volbě toho z nich, jenž nejméně zasahuje ústavně chráněné hodnoty (*the least restrictive test*).

Dotčeným ustanovením ústavního pořádku je v této souvislosti především čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jenž každému zaručuje **právo na právní pomoc** v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Právo na právní pomoc v sobě bezpochyby zahrnuje též právo zvolit si kvalifikovaného²¹ zástupce (zejména advokáta), který bude účastníka v řízení zastupovat. K plné realizaci tohoto práva patří, aby si účastník měl možnost zvolit toho zmocněnce, o němž je přesvědčen, že bude schopen nejlépe hájit jeho práva a zájmy v procesu; má-li účastník zato, že náležitou právní pomoc mu zajistí nikoliv jeden, ale několik zástupců, měl by mít možnost i takové volby. Ostatně v dnešní době stále složitějšího právního řádu a ruku v ruce s tím jdoucí prohlubující se specializací advokátů či jiných právních poradců nemusí být taková úvaha vůbec neracionální. Např. projednává-li se ve správním soudnictví složitá daňová věc, může k řádnému hájení práv účastníka přispět, bude-li zastoupen jak advokátem, tak i daňovým

poradcem; každý z nich totiž bude lépe ovládat jiné aspekty věci; § 35 odst. 7 s. ř. s. – obdobně jako občanský soudní řád – však něco takového neumožňuje.

Úskalí, která mohou pramenit z toho, že by účastník měl v řízení více zástupců, lze řešit **méně razantním zásahem do práva na právní pomoc**, než je naprosté vyloučení možnosti být souběžně zastupován několika zmocněnci.

Pokud jde o **problémy s doručováním**, lze odkázat na již citovaný § 37 odst. 3 trestního řádu, jenž obviněnému ukládá, aby orgánu činnému v trestním řízení oznámil, kterého obhájce zmocnil k přijímání písemností a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, s tím, že pokud tak neučiní, určí jej předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, a své rozhodnutí oznámí všem zvoleným obhájcům. Není pochyb, že by bylo možno přijmout obdobnou úpravu i pro civilní řízení soudní. Jinou variantou je řešení přijímané v německém civilním procesu: dostačující je doručení jednomu zmocněnci a je nerozhodné, zda a kdy se o tom dozvěděli zmocněnci ostatní; bylo-li doručeno více zmocněncům, je pro počítání lhůt rozhodující doručení prvnímu z nich.²²

Stejně tak lze řešit, jak bylo již zdůrazněno shora, i problémy plynoucí z toho, že zmocněnci učiní jménem účastníka **protichůdné procesní úkony**; zde stačí odkázat kupř. na citovaný Horův právní názor nebo opět na řešení této otázky v německém procesu: Jestliže několik zmocněnců učinilo současně procesní úkony, které si odporují, vede se v literatuře spor o to, zda jsou neúčinné, nebo zda je soud posoudí podle volné úvahy, popř. zda nerozlišovat mezi procesními úkony a skutkovými přednesy (např. S. Weth má zato, že soud má za této situace využít svého dotazovacího práva podle § 139 ZPO a pokusit se rozpor odstranit; nezdaří-li se mu to tímto způsobem, nelze k úkonu přihlížet, neboť riziko protichůdného jednání více zmocněnců má nést sama procesní strana). Následují-li protichůdné procesní úkony po sobě, lze na pozdější nahlížet tak, že ruší úkon dřívější, pokud je to samozřejmě možné (tak tomu není u procesních úkonů, jež nejsou volně odvolatelné, jako soudní doznání, uznání a vzdání se nároku nebo zpětvzetí opravného prostředku; zde platí pouze dřívější úkon). U doručování je dostačující doručení jednomu zmocněnci a je nerozhodné, zda a kdy se o tom dozvěděli zmocněnci ostatní; bylo-li doručeno více zmocněncům, je pro počítání lhůt rozhodující doručení prvnímu z nich.²³

²¹ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06: „Článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nezaručuje právo na jakékoliv zastoupení účastníka řízení, nýbrž na zastoupení kvalifikované (právní pomoc); rozhodl-li se účastník řízení pro zastoupení tzv. obecným zmocněncem, pak na ústavněprávní úrovni ochrany nepožívá, a takové zastoupení lze posuzovat jen z hledisek vyjádřených v ustanovení § 27 o. s. ř.“

²² K tomu viz von Mettenheim, C. in Rauscher, T. – Wax, P. – Wenzel, J. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung. München: C. H. Beck, 2008, komentář k § 84, marginální č. 2. Weth, S. in Musielak, H. J. et al. Kommentar zum Zivilprozessordnung. 6. vydání. München: Verlag Franz Vahlen, 2008, komentář k § 84, marg. č. 3.

²³ Viz díla citovaná v předchozí poznámce pod čarou.

Je samozřejmě možné inspirovat se i jinými přístupy či úpravami. V každém případě je ale zjevné, že **existují mírnější alternativy**, na základě nichž lze odstranit problémy, které vyplývají ze zastupování účastníka souběžně několika zmocněnci, než naprosté vyloučení takové možnosti. Z tohoto důvodu **nemůže poslední věta § 24 odst. 1 o. s. ř. obstát v testu proporcionality**. Nevyhovuje-li toto ustanovení, pak v důsledku toho **nemůže uspět ani fikce výpovědi (odvolání) plné moci, upravená v § 28 odst. 3 o. s. ř., jež pouze základní (protiústavní) pravidlo rozvádí**.

V. Závěrem

Z podaného rozboru vyplývá, že omezení počtu zmocněnců v civilním procesu na jediného představuje nepřípustný zásah do práva na právní pomoc, garantovanou čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Toto právo není účastníku upřeno zcela, avšak podstatně jej omezuje, přestože k dosažení téhož cíle (hospodárnosti) lze užít i prostředků mírnějších.

Nad omezením počtu zmocněnců by bylo možno se zamýšlet nejen z úhlu pohledu účastníka a jeho ústavně garantovaných práv, ale též z pohledu zmocněnců. Nabízí se kupř. otázka, do jaké míry je uvedená restrikce koncepčně slučitelná se společným výkonem advokacie [§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii], zavedeného zákonem o advokacii a dále prohloubeného novelou provedenou zákonem č. 79/2006 Sb. To je ale již téma na jiný článek.

Summary

According to § 24 par. 1 and § 28 par. 3 of the Civil Procedural Code (CPC) can each party be simultaneously represented only by one elected representative; if a party, which already has a representative, elects another one, then CPC stipulates that this party withdraws from a present power of attorney. This article deals with both provisions and concludes that § 28 par. 3 is a legal fiction, because the party didn't withdraw from a present power of attorney; it only elected a new representative. At the same time it is not possible to treat election of a new representative as an intention to finish existing representation by another representative; we can as well say that a party wants to be represented by both representatives. Therefore the article explores reasons for restriction of number of elected representatives in the Czech civil procedure. The reason is according to some older literature the principle of a (procedural) economy; it probably contains effort to avoid problems with servicing of documents to several representatives and to beware of situations, when a procedural act of one representative is in contrariety to a procedural act of another representative of the same party. This aim is legitimate, but there exists least restrictive means to reach it (a party may be obliged to choose one representative for receiving documents or service of a document to only one representative may be sufficient; contradictory acts can a court deliberate within his discretionary powers etc.). Hence the restriction of number of representatives under § 24 par. 1 CPC fails in the test of proportionality.